

Zpráva o šetření

ve věci F. a A. V.

Dne 10. 10. 2014 se na mě obrátila paní P. V., bytem XXXXX (dále také „stěžovatelka“), s podnětem směřujícím proti postupu Úřadu městské části Praha 11, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále také jen „úřad“ či „OSPOD“).

A - Předmět šetření

Stěžovatelka se ohradila vůči způsobu, jakým Úřad městské části Praha 11 vykonává sociálně-právní ochranu a kolizní opatrovnictví F., nar. 2001, a A., nar. 2005.

Stěžovatelka spatřuje v postupu OSPOD celou řadu pochybení, má za to, že úřad konstantně postupuje v rozporu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí¹. Uvádí, že úřad straní otci, v minulosti opakovaně nepřikládal náležitou váhu jejím tvrzením, že si je neověřoval a zlehčoval je, že dostatečně neinformoval soud.

Namítá rovněž, že sociální pracovnice vypracovala individuální plán ochrany dítěte (dále také jen „IPOD“) zcela nevhodným způsobem, a to tak, že obsahuje zavádějící tvrzení.

Stěžovatelka nejprve žádala o prošetření postupu OSPOD Magistrát hlavního města Prahy a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Žádná ze zmíněných stížností však nebyla shledána oprávněnou.

Vzhledem k tomu, že tvrzení stěžovatelky byla závažná a mohla nasvědčovat postupu v rozporu s právem, zahájila jsem v dané věci šetření². S ohledem na rozsah věci a velké množství námitek stěžovatelky jsem se po úvaze rozhodla blíže zabývat kolizním opatrovnictvím a sociálně-právní ochranou dětí za období počínaje polovinou roku 2009.

Zajímala jsem se zejména o to, jak sociální pracovnice přistupovala k námitkám stěžovatelky, jak vyhodnotila situaci dětí, zda vedla stěžovatelku i jejího bývalého partnera v zájmu dětí ke snaze o vzájemnou dohodu, zda k věci přistupovala nestranně.

Pověření právníci Kanceláře veřejného ochránce práv provedli dne 8. prosince 2014 v prostorách úřadu místní šetření, v rámci kterého hovořili s odpovědnou

¹ zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

² dle § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

sociální pracovníci i s vedoucí OSPOD Mgr. Milenou Jindřichovou. Vyžádali pro mě rovněž příslušnou spisovou dokumentaci.

B - Skutková zjištění

Činnost OSPOD mi přiblížila velmi obsáhlá spisová dokumentace čítající několik set stran a vyjádření úřadu. **Jelikož obsah spisové dokumentace je úřadu i stěžovatelce znám,³ nepokládám za nezbytně nutné zmiňovat jednotlivé kroky úřadu a rodičů. Uvádím tedy výběrově pouze ty skutečnosti, které pokládám za důležité.**

Spisová dokumentace F. a A. V. byla založena počátkem roku 2006 v souvislosti s rozpadem manželského soužití rodičů a krátkodobou hospitalizací matky v psychiatrické léčebně. Četné záznamy z roku 2006 svědčí o potížích při předávání dětí ke styku, o sporech o podobu výchovy dětí. Vypovídají také o tom, že rodiče nedokáží efektivně komunikovat v zájmu dětí.

Dne 7. 12. 2006 soud po obsáhlém dokazování svěřil obě děti do výchovy matky a nad jejich výchovou stanovil dohled. Zároveň určil dny, kdy je otec oprávněn se s dětmi stýkat.

V průběhu roku 2007 byli matka i otec intenzivně v kontaktu se sociální pracovníci. Z četných záznamů vyplývá přetrvávající neschopnost rodičů efektivně komunikovat a hledat shodu v tom, jak má vypadat výchova dětí. Opakovaně jsou zaprotokolovány potíže při předávání dětí.

OSPOD v průběhu roku 2007 vykonával dohled s tím, že po zvážení doporučil soudu dohled ponechat.⁴

K uklidnění situace nedošlo ani v roce 2008. Rodiče opakovaně upozorňovali na potíže při předávání dětí, neshody ohledně jejich výchovy. Matka zmiňovala rovněž četné výhrady k chování syna současné přítelkyně otce dětí. Lékařka dětí zmínila podezření, že zdravotní potíže F. jsou psychického původu.⁵

Záznamy z první poloviny roku 2009 svědčí o přetrvávající neschopnosti rodičů konstruktivně komunikovat v zájmu dětí. Sociální pracovnice vyslechla bez přítomnosti matky F.⁶, který zmínil, že má tátu rád, chce se s ním vídat.

Dne 2. 7. 2009 proběhlo soudní řízení, v jehož průběhu soudkyně upozornila rodiče na to, že výchova nezletilého je natolik narušena, že zvažuje jeho umístění do zdravotnického zařízení.

V říjnu 2009 F. při hře s dětmi utrpěl zranění hlavy, které vygradovalo spory mezi rodiči do té míry, že při předání A. došlo k fyzickým atakům a přivolání Policie

³ Stěžovatelka mnohokrát využila možnosti do dokumentace nahlížet.

⁴ záznam ze dne 17. 10. 2007

⁵ záznam ze dne 4. 8. 2008

⁶ záznam ze dne 4. 3. 2009

České republiky. Důvody, pro které došlo k atakům, prezentovali oba rodiče sociální pracovníci značně rozdílně.

Dne 29. 10. 2009 soud vydal předběžné opatření, na jehož základě uložil otci zdržet se styku s nezletilým F. do konce ledna 2010.

Dne 10. 11. 2009 sociální pracovnice kontaktovala matku, zda by souhlasila s tím, aby se F. sešel s otcem na půdě OSPOD. Sociální pracovnice současně uvedla, že kontakt doporučila PhDr. P., klinická psycholožka, ke které F. dochází.

Dne 13. 11. 2009 asistovala sociální pracovnice při předávání nezletilého A. ke styku. Současně rodiče upozornila na to, že asistence při styku je nad rámec jejich povinností, a doporučila jim, aby si propříště přizvali třetí osobu jako svědka.

Po uplynutí platnosti předběžného opatření⁷ rodiče opětovně informovali OSPOD o potížích, ke kterým docházelo při předávání dětí, při styku otce s dětmi.

V průběhu roku 2010 si otec dle tvrzení matky pro děti několikrát nepřišel, i když měl možnost.

Dne 3. 3. 2011 rodiče při soudním jednání uzavřeli dohodu, dle které se styk otce s dětmi neupravuje.

Rozsudkem č. j. 0 P 71/2007-396, ze dne 3. 3. 2011, soud schválil dohodu rodičů, styk otce s dětmi zůstal neupraven. Soud zároveň zrušil dohled nad výchovou dětí.

V srpnu 2012 otec informoval OSPOD o tom, že by chtěl chlapce vídat častěji, což mu jejich matka neumožňuje.

Dne 12. 11. 2012 proběhla schůzka otce se sociální pracovnicí. Ta doporučila otci, aby vše uvážil, že pokud chce vídat děti více, není důvod, aby otálel s podáním návrhu na soud.

Za součinnosti sociální pracovnice uzavřeli rodiče dne 22. 4. 2013 dohodu o styku otce s dětmi, kterou se oba zavázali dodržovat. Sociální pracovnice zároveň doporučila rodičům kontaktovat odborné poradenské pracoviště.

Dne 10. 5. 2013 matka informovala sociální pracovníci, že proběhla první schůzka na odborném poradenském pracovišti. Matka nadále odmítla s odborným poradenským pracovištěm spolupracovat. Důvody, které ji k tomu vedly, blíže rozvedla.

Na jaře 2013 matka informovala sociální pracovníci o tom, že se zhoršil F. prospěch ve škole i jeho chování – reálně mu hrozila dvojka z chování. Nakonec mu po intervenci matky udělena nebyla.

Dne 16. 8. 2013 matka informovala OSPOD, že otec dal dětem airsoftové pistole, na jejichž držení se vztahují omezení daná zákonem o střelných zbraních

⁷ ze dne 29. 10. 2009

a střelivu⁸. Zároveň oznámila OSPOD, že odstupuje od dohody o styku uzavřené dne 22. 4. 2013.

Dne 21. 8. 2013 sociální pracovnice prodiskutovala s otcem otázku darování pistolí.

Dne 4. 9. 2013 OSPOD nabídl rodičům zprostředkování párové, popř. rodinné terapie či mediace. Matka odmítla, důvody odmítnutí podrobně rozepsala.

Dne 21. 1. 2014 sociální pracovnice podala na státní zastupitelství oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, pokud jde o darování airsoftových pistolí. Dne 13. 3. 2014 informovala Policie ČR sociální pracovnici o odložení věci.

V období zima až jaro 2014 matka průběžně informovala e-mailem sociální pracovnici o tom, jaké má konkrétní výtky k chování otce.

V průběhu roku 2014 byl OSPOD v kontaktu jak s matkou, tak s otcem dětí. Několikrát uskutečnil i šetření v rodině. Matka opakovaně vyjadřovala svoji nespokojenost s prací OSPOD.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Podle zákona o veřejném ochránci práv působím k ochraně osob před jednáním úřadů, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívám k ochraně základních práv a svobod.

Právní ochrana dítěte obecně vychází z toho, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm. V České republice s tím koresponduje koncept sociálně-právní ochrany poskytované každému nezletilému dítěti, zajišťované převážně obecními úřady s rozšířenou působností. Jak vyplývá ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jedním z hlavních úkolů orgánů sociálně-právní ochrany dětí je působení k obnovení narušených funkcí rodiny. Těžištěm sociální práce s rodinou je přitom preventivní a poradenská činnost, kterou rodiče mohou při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě opakovaně žádat, nebo působení k odstranění nedostatků ve výchově, které jsou nuceni strpět.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí orgánům sociálně-právní ochrany dětí ukládá povinnost přijmout potřebná opatření, nastane-li situace, jež ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nejsou schopni sami řešit. Tato opatření musejí být zvolena tak, aby na sebe navazovala a vzájemně se ovlivňovala.

Základním vodítkem, nejdůležitější kategorií a nejvyšším imperativem při posuzování jakékoliv otázky týkající se dítěte je jeho nejlepší zájem⁹. **S ohledem**

⁸ zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů

na uvedenou premisu nijak nesnižuje kvalitu výkonu sociálně-právní ochrany dětí, je-li zájem dítěte spatřován v jiné úpravě poměrů, než prosazuje ten který rodič nebo oba rodiče.

Zájem dítěte posuzuji, jsem-li o to požádána, z hledisek objektivních, nikoli z pouhého subjektivního hodnocení výhodnosti, či naopak nevýhodnosti pozice toho kterého z obou rodičů.

Nepřísluší mi zabývat se soudním řízením. Jeho průběh, jednotlivé kroky soudu ani rozhodnutí nejsem oprávněna nikterak hodnotit, a ani komentovat.

Sociálně-právní ochrana dětí je oblastí těžko zákonem striktně upravitelnou, což znamená, že každý případ je třeba vždy posuzovat jednotlivě s přihlédnutím k mnoha okolnostem, které jsou nadto v čase velice proměnlivé. **Mé závěry se proto vztahují pouze k danému případu a nelze je paušalizovat.**

Vzhledem k obsahu stížnosti paní V. považuji za nezbytné vyjádřit se nejprve k otázce, zda byli F. s A. dětmi, kterým OSPOD musí v souladu s ustanovením § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí věnovat zvýšenou pozornost, tj. dětmi, kterým je sociálně-právní ochrana určena. Následně se vyjádřím hned k několika aspektům sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilých dětí F. a A. Pro větší přehlednost tak činím postupně, byť jsem si vědoma jejich vzájemné provázanosti.

C.1 Status ohroženého dítěte

Otázku, které dítě spadá do kategorie ustanovení § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, nelze posuzovat pouze optikou dikce písm. a) až h) citovaného ustanovení. Výčet ustanovení § 6 je demonstrativní, tedy pouze vymezuje okruh „ohrožených dětí“, neboť existuje *„daleko větší škála situací, jevů a vlivů, které děti ohrožují“*.¹⁰

Obsah pojmu „ohrožené dítě“ je mnohdy obtížně určitelný (podobně jako např. u pojmu „zájem dítěte“). Jak uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí, terminologie není sjednocená a pojmu „ohrožené dítě“ rozumí každý jinak. Za ohrožené dítě pokládá takové, *„které nemá uspokojeny nebo s předpokladem nenaplnění základních potřeb biologických, psychických, emocionálních, sociálních a duchovních (potřeba stimulace, řádu, lásky, bezpečí, sociálně společenského uznání, otevřeně, sdílené budoucnosti)... Lze říci, že každé dítě je potenciálně ohrožené více či méně. Hranici nelze striktně stanovit, faktorů ohrožení je mnoho,*

⁹ V jakém kontextu je třeba zájem dítěte chápat, se snaží přiblížit Úmluva o právech dítěte (vyhlášená pod č. 104/1991 Sb.) v čl. 3 odst. 1 a 2: *„Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.“*

¹⁰ NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, Eva, RIEDLOVÁ JURKOVÁ, Jana. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem 1. vydání. Olomouc: ANAG nakladatelství 2014. Str. 27. ISBN: 978-80-7263-914-4.

zrovna tak jejich intenzita a rozvinutí. Pozornost je potřeba zaměřit právě na potenciální rizika.“¹¹

Pod pojmem „ohrožené dítě“ je možné rozumět též dítě, jehož život nebo zdraví jsou nějakým způsobem ohroženy, přičemž běžně používaná definice zdraví Světové zdravotnické organizace říká, že „*zdraví není jen absencí nemoci, ale je to komplexní stav tělesné, duševní a sociální pohody*“.¹²

V souladu s výše uvedeným jsem, jde-li o výklad ustanovení § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, přesvědčena, že tento je nezbytné vykládat širěji v kontextu základních principů sociálně-právní ochrany dětí daných ustanovením § 1 téhož zákona, tedy že lze okruh dětí, na které se sociálně-právní ochrana dětí vztahuje, rozšířit i na **ty, jejichž příznivý vývoj, řádná výchova či oprávněný zájem jsou ohroženy.**

Příznivý vývoj dětí, řádná výchova a oprávněný zájem jsou ohroženy také tehdy, panují-li mezi rodiči nepřátelské vztahy, netolerance jednoho k druhému, neschopnost najít kompromis a neochota se domluvit na podobě výchovy. Konfliktní vztah mezi rodiči vnímají děti vždy velice citlivě, zvláště mají-li pozitivní vazby k oběma rodičům, tak jako tomu je v tomto případě.

Ze spisové dokumentace je jasně patrné, že F. i A. trpí tím, že se rodiče nedokáží odpoutat od stínů minulosti a dohodnout se na podobě výchovy.

S ohledem na všechny okolnosti případu se domnívám, že F. zdravotní potíže psychosomatického původu mohou být zapříčiněny vzájemným hostilním postojem rodičů. Je zjevné, že F. těžce nese vzájemnou nevraživost mezi matkou a otcem, citlivě vnímá jejich odlišné názory na výchovu, je vtahován do vzájemného soupeření mezi rodiči o jeho přízeň a jsou na něj kladeny nároky nepřiměřené jeho věku.

Ze žádné ze zpráv odborníků přímo nevyplývá, že by jeho potíže zapříčinil přímo a jen prostý kontakt s otcem.

Naopak z e-mailu rodičů, které měl OSPOD k dispozici téměř vzápětí poté, co byla uzavřena dohoda o styku¹³, **plyne neschopnost rodičů domluvit se na elementárních záležitostech výchovy, neochota hledat kompromis – například otázka povolení elektroniky na táboře. Z e-mailu také plyne, že F. byl seznamován se záležitostmi mnoho let starými** (dva roky staré e-maily, události, ke kterým došlo během rozvodu, a podobně).

Tomu, že F. potíže ve škole a zhoršení prospěchu jsou **důsledkem neutěšeného vztahu mezi rodiči a rozdílného názoru na výchovu dětí**, nasvědčují s přihlédnutím ke všem okolnostem případu i zpráva pedagogicko-psychologické poradny ze dne 13. 2. 2013 (zpráva z doby před rozšířením styku),

¹¹ Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti – základní principy. Dálkově dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9556/Navrh_opatreni_k_transformaci.pdf.

¹² definice zdraví dle Světové zdravotnické organizace, www.who.cz

¹³ duben 2013

zpráva pedagogicko-psychologické poradny ze dne 2. 12. 2014 a zpráva PhDr. J. P. ze dne 3. 3. 2014.

V tomto ohledu je důležitou i zpráva MUDr. K. ze dne 21. 11. 2014, kde lékařka uvádí (cituji): „**Dle mého názoru tento vleklý spor rodičů a vyřizování si problémů přes děti a dětského lékaře je zcela nevhodný a při výchově dvou chlapců ve věku 13 a 9 let nepřináší uspokojivé výsledky v jejich výchově a na jejich celkový psychický stav vzhledem k jejich budoucímu životu.**“

F. i A. mají zjevně dobrý vztah k matce i otci – o velmi dobrém vztahu A. k otci se zmiňují například A. třídní učitelka Mgr. J. G. ve zprávě ze dne 13. 11. 2013, PhDr. J. P. ve zprávě ze dne 3. 3. 2014.

Sociální pracovnice Pavla Vacková, DiS., správně vystihla rodinnou situaci, když v individuálním plánu ochrany dětí ze dne 27. 5. 2014 jako důvod ohrožení dětí označila dlouhodobý výrazný konflikt rodičů.

Námítce matky, že děti nejsou ohroženými dětmi ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, nemohu přisvědčit. Zároveň konstatuji, že OSPOD se dopustil pochybení, jestliže později přehodnotil svůj postoj a uvedl, že se při vypracování individuálních plánů ochrany dětí stala chyba a nejedná se o děti ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Skutečnost, že F. i A. jsou ohroženými dětmi ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, se promítá i do způsobu, jakým jim měla být poskytována sociálně-právní ochrana.

C.2 Sociální práce s rodinou

C.2.1 Nařízení využití odborné poradenské pomoci

Jestliže jsou vztahy v rodině značně rozvrácené a jeden z rodičů odmítá dobrovolně využít pomoci odborného poradenského zařízení, ocitá se OSPOD v těžké situaci, neboť musí uvážit nařízení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc ve správním řízení¹⁴ při vědomí toho, že **rodinná** terapie bývá účinná zejména tehdy, odhodlají-li se oba partneři k jejímu absolvování z vlastního přesvědčení změnit dosavadní nevyhovující a konfliktní situaci.

Nařízení odborné pomoci (ať již terapeutického rázu, či prvního sezení se zapsaným mediátorem) je sice zákonnou možností¹⁵ pracovníků sociálně-právní ochrany dětí, **současně však i povinností**, nastanou-li podmínky stanovené zákonem. Jsem si vědoma časté námitky ze strany OSPOD, že spolupráce s odborníky má být primárně založena na dobrovolnosti rodičů a jejich důvěře v konkrétního pracovníka, mám však za to, že v případech eskalovaných konfliktů mezi rodiči je namíste v zájmu dítěte omezit správním rozhodnutím autonomii vůle rodičů **tak, aby jejich neschopnost najít kompromis při řešení závažných problémů nezhoršila situaci dítěte, o jehož řádný vývoj a zdraví mají povinnost**

¹⁴ dle § 12 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí užívá terminologii *může*.

dbát. Ač beru v úvahu nižší pravděpodobnost úspěchu nařízené odborné pomoci, nelze tento nástroj zcela odmítat.

Pozitivní závazky státu vyplývající z mezinárodních úmluv nespočívají v povinnosti dosáhnout určitého výsledku, ale v povinnosti vyčerpat všechna dostupná opatření.¹⁶ Orgány veřejné moci totiž nejsou všemocné, zejména pokud rodiče **nejsou schopni překonat svoji nevraživost a nedbají zájmů vlastního dítěte.** Pokud by odpovědnost za dosažení dohody rodičů v záležitostech péče o děti ležela pouze na orgánech sociálně-právní ochrany dětí (a dalších orgánech veřejné moci), veškerá právní úprava požadující kooperaci rodičů by se jevila jako zbytečná. **Proto platí, že v případech, kdy se rodičům nedaří v oblasti péče o dítě dohodnout, mají ze strany státu nárok na určitou pomoc nesankční povahy, odpovědnost za dosažení, či nedosažení dohody však zůstává stále na rodičích. At' už jde o preventivní působení orgánu sociálně-právní ochrany dětí, nebo autoritativní rozhodnutí soudu, tyto nejsou nikdy způsobilé nahradit absentující dobrou vůlí, porozumění a schopnost rodičů hledat kompromisy. K urovnání vyhocené rodinné situace je potřeba její pochopení, smíření a mnohdy také osvojení si nových komunikačních metod. K tomu může napomoci odborné zařízení, které se danou problematikou zabývá.**

Sociální pracovnice opakovaně doporučovala rodičům využití rodinné terapie, bohužel neúspěšně. Skutečnost, že po prvním setkání matka odmítla dále poradenské zařízení navštěvovat, OSPOD nelze klást za vinu.

Vzhledem k tomu, že konflikt mezi rodiči se silně odrážel a stále se odráží na psychickém stavu dětí, OSPOD pochybil tím, že nepřistoupil ve správním řízení k nařízení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc.¹⁷

Plně se ztotožňuji se závěry Ministerstva práce a sociálních věcí, které v odpovědi na stížnost paní V. dne 8. 7. 2014 konstatovalo, že: „Přestože byla v případě rodiny V. přítomnost rodičovského sporu konstatována poměrně záhy, doposud se nepodařilo nastavit účelnou odbornou pomoc. Matka s dětmi sice dlouhodobě dochází na terapii, které se v minulosti účastnil i otec, ale není zřejmé, zda a jakým způsobem je vyhodnocována efektivita této formy podpory, zejména s ohledem na to, že je rodičovský spor řešen bez přítomnosti jednoho z rodičů. Doporučením OSPOD tak může být nad rámec stížnosti využít komplexní odborné pomoci.“

Závěrem si dovoluji zmínit, že pokud rodiče nezapočnou systematicky navštěvovat odborné poradenské pracoviště a spolupracovat při výchově dětí, je pravděpodobné, že se neutěšená rodinná situace bude stále negativněji projevovat na chování dětí i jejich zdravotním stavu.

¹⁶ Konstatoval to mimo jiné Evropský soud pro lidská práva v rozhodnutí ve věci Pedovič proti České republice ze dne 18. července 2006, č. 27145/03. Z něj vyplývá, že povinnost státních orgánů přijmout opatření umožňující realizaci rodinného života není absolutní, nespočívá v povinnosti dosáhnout určitého výsledku, ale v povinnosti vyčerpat všechna opatření, která od něj bylo možné v daném případě rozumně očekávat.

¹⁷ dle § 12 odst. 1 písm. b) zákona o sociálně-právní ochrany dětí

C.2.2 Zjištění názoru dítěte

Jestliže je dítě dostatečně zralé na to, aby si dokázalo vytvořit vlastní názor a posoudit jeho dopad, má právo na to, aby byl jeho názor slyšen a byl na něj brán ohled. Toto právo vychází z ustanovení čl. 12 Úmluvy o právech dítěte¹⁸, který státům ukládá povinnost zabezpečit dítěti, jež je schopno formulovat své názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Dítěti musí být podle tohoto dokumentu garantována možnost být slyšeno v soudních a správních řízeních, která se jej dotýkají, a to buď přímo, při vlastní účasti na řízení, nebo prostřednictvím zástupce – orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Ještě přísnější je z hlediska úpravy práva dítěte na to, aby bylo slyšeno, ustanovení § 8 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Dle něj má dítě právo vyjadřovat pro účely sociálně-právní ochrany svobodně svoje názory při projednávání všech záležitostí, které se ho týkají. OSPOD musí přihlížet nejen k názorům dítěte, ale i k jeho přáním a pocitům, a to i u malých dětí, které ještě nejsou schopny formulovat názor na danou věc.

Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí jsou povinni nejen zjišťovat názor dítěte a jeho přání a pocity¹⁹, ale **rovněž dítěti poskytnout vhodným způsobem informace o příslušném soudním nebo správním řízení**, aby mělo představu, o jakých záležitostech podstatných pro dítě se před soudem nebo správním orgánem rozhoduje²⁰.

Účelem rozhovoru²¹ je, aby sociální pracovnice zjistila, jak dítě vnímá aktuální situaci v rodině, jaké v rodině panují mezilidské vztahy, zda jsou naplňovány potřeby dítěte, jaké je jeho přání, případně i další informace o rodinném prostředí.

Jsem přesvědčena, že shora formulovaná povinnost je takřka nepřenositelná a musí existovat skutečně vážné důvody, proč by sociální pracovnice s dítětem neměla hovořit o věcech, které se ho bytostně týkají (důvodem by mohl být např. velmi vážný zdravotní stav dítěte).

Rozhovor dítěte s psycholožkou nemůže kvalitativně nahradit rozhovor dítěte se sociální pracovníci, neboť je vyloučeno, aby oslovený psycholog disponoval za každé situace všemi informacemi, které by F. a A. měli podle zákona o sociálně-právní ochraně obdržet (např. by nemusel vědět o tom, jaké

¹⁸ Úmluva o právech dítěte, vyhlášená pod č. 104/1991 Sb. m. s.

¹⁹ Individuální pohovor s dítětem bez přítomnosti jiné osoby považuji za zásadní způsob provádění sociální práce. Tento závěr byl přijat již ve zprávě o šetření ze dne 24. 5. 2013, sp. zn. 7108/2012/VOP/PŠ.

²⁰ JUDr. Věra Novotná. Ještě jednou ke slyšení dítěte. Právo a rodina, 10/2012. ISSN 1212-866X.

²¹ **Sociální pracovnice z rozhovoru může vytěžit co nejvíce informací zejména tehdy, pokud s dítětem hovoří bez přítomnosti rodičů v klidném prostředí, v době, kdy dítě není vystaveno nadměrné stresové zátěži. Může s ním hovořit jak v bytě rodiče, tak ve škole či v prostorách úřadu.** Pokud je to s ohledem na všechny okolnosti možné a není-li nebezpečí z prodlení, naplánování rozhovoru by mělo být zcela v režii sociální pracovnice – tj. sociální pracovnice by po rozvaze měla sama určit, kdy a kde bude rozhovor probíhat a o jakých otázkách zamýšlí s dítětem hovořit. Viz též zpráva veřejné ochránkyně práv sp. zn. 6921/2014/VOP/SK.

kroky v jejich záležitosti právě činí otec, matka, soud atp.). Sociální pracovnice by proto měla chlapce pravidelně (alespoň krátce) informovat o aktuální situaci, možnostech, a také vytvořit prostor pro případné dotazy a vyjádření chlapců. Uvedené má o to větší smysl, uvážíme-li, že podle čl. 2 Úmluvy o styku s dětmi²² se stykem rozumí také sdělení dítěti informace o jeho rodiči.

Sociální pracovnice chlapce nevyslechla v období do konce roku 2014 a nezjišťovala jejich názor. Velmi obsáhlá spisová dokumentace obsahuje pouze jediný záznam o pohovoru s F., a to již zcela neaktuální, několik let starý.

Pochybení je o to výraznější, že chlapci jsou již ve věku, kdy si sami dokáží utvořit názor. Rozhovor s dětmi OSPOD nemůže nahradit ani vyžádáním zprávy od psychologky, která je bezpochyby odborníkem v dané oblasti, ale která nikdy systematicky nepracovala s celou rodinou, nýbrž pouze s matkou a dětmi.

Během sledovaného období sociální pracovnice několikrát hovořila s matkou při příležitosti místního šetření v domácnosti. Šlo o šetření předem ohlášené, sociální pracovnice tedy měla možnost domluvit šetření tak, aby v domácnosti byli přítomni i chlapci. Přesto tak neučinila. Ve škole chlapce nenavštívila ani s nimi nehovořila na úřadě.²³

Vzhledem k tomu, že ve spisové dokumentaci je zachycen nesouhlas matky s tím, že sociální pracovnice provedla u ní v bytě sociální šetření²⁴, dovoluji si na tomto místě zmínit, že pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí mají oprávnění provádět místní sociální šetření prakticky ve všech prostředích, kde se dítě zdržuje (nejčastěji rodinné domácnosti, školy atd.). Návštěvy dítěte a rodiny je třeba realizovat tehdy, **je-li to v zájmu dítěte**,²⁵ anebo když o to opatrovnický soud požádá. Záleží pouze na uvážení OSPOD, zda provede šetření ohlášené, **jehož cílem je komunikace s rodičem a dítětem** v přirozeném prostředí, domluva na praktických úkolech apod., nebo neohlášené sociální šetření, jehož cílem je zjistit faktický stav domácnosti.

C.2.3 Asistence u předávání dětí ke styku

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ani žádný jiný právní předpis výslovně neupravuje otázku přítomnosti pracovníka úřadu při styku rodiče s dítětem. Účast (přítomnost) pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí při předání dětí není vyloučena, resp. je přípustná jako jedna z metod práce s rodinou, a mnohdy je i žádoucí. **Jedná se však o nevynutitelnou iniciativu OSPOD a je pouze na uvážení pověřené sociální pracovnice, zda se předávání dětí zúčastní, či nikoli.**

²² Úmluva o styku s dětmi, vyhlášená pod. č. 91/2005 Sb. m. s.

²³ do konce roku 2014

²⁴ e-mail matky ze dne 31. 7. 2014

²⁵ jde-li o dítě ve smyslu § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

OSPOD se v roce 2009 účastnil předávání dětí²⁶, což hodnotím kladně, nicméně nemohu přehlédnout, a to i přesto, že takto činím nad rámec stížnosti matky, že OSPOD v době vyhoceného sporu v roce 2009 nedoporučil rodině kontakt na poradenskou zařízení, která by byla schopna zajistit při předávání dětí asistenci vyškoleného odborného pracovníka. **Tímto se OSPOD dopustil pochybení.**

C.3 K jednotlivým námitkám matky

C.3.1 K námitce matky, že OSPOD straní otci

Ze spisové dokumentace je patrné, že OSPOD byl jak v kontaktu s matkou, tak s otcem. Námitky matky s otcem vždy projednal a upozornil jej na to, jakého jednání by bylo vhodné se vyvarovat.

Jde-li o ověřování tvrzení rodičů, jsou pravomoce OSPOD limitované. Při své činnosti OSPOD musí vždy vycházet z pravomocí daných mu zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, nemá tudíž takové možnosti jako například Policie České republiky (dále také jen „PČR“ či „policie“).

Pokud rodič sdělí sociální pracovníci, že se osoba blízká dítěti (otec, matka) může svým jednáním dopouštět přestupku či trestního jednání, nelze po OSPOD požadovat, aby věc sám vyšetřoval, či dokonce přebíral odpovědnost za jednání druhého rodiče.

V takové chvíli je povinností OSPOD námitky rodiče projednat s tím, koho se týkají, upozornit jej na to, že podobné jednání není vhodné, popř. věc oznámit orgánům činným v trestním řízení²⁷. Pouze zcela výjimečně²⁸, pokud jde o věc naprosto mimořádné intenzity, která by ospravedlnila zákaz styku, měl by se OSPOD obrátit na soud s návrhem na vydání předběžného opatření či rodiči tuto možnost doporučit²⁹.

Pokud jde o námitku matky, že otec dětem daroval airsoftové pistole, OSPOD s otcem danou věc projednal, upozornil jej na nutnost dodržovat bezpečnostní opatření a s odstupem času dal podnět státnímu zastupitelství k prošetření.³⁰

Stěžovatelce mohou dát za pravdu pouze v tom ohledu, že OSPOD neměl otálet s podáním podnětu orgánům činným v trestním řízení. **OSPOD již však sám své pochybení napravil.**

Pokud jde o převážení dětí na lanovce na Bumbálku, podnět k prošetření dala dle vyjádření Policie ČR stěžovatelka³¹, která se přihlásila sama poté, co viděla reportáž o nehodě nákladní lanovky v televizi. Policie ČR neshledala po vyhodnocení

²⁶ záznam ze dne 13. 11. 2009

²⁷ dle § 51 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

²⁸ Jednalo by se opravdu o zcela mimořádné situace, kdy by nadto musely být naplněny další podmínky.

²⁹ S návrhem na vydání předběžného opatření se na soud může obrátit i rodič dítěte.

³⁰ Orgány činné v trestním řízení neprokázaly vyšetřováním naplnění skutkové podstaty přestupku a věc odložily dle § 58 odst. 3 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

³¹ vyjádření Policie ČR ze dne 11. 9. 2015

důkazní situace spáchání žádného trestného činu, eventuálně přestupku. Ze spisové dokumentace rovněž plyne, že informaci ohledně možného přepravování osob na nákladní lanovce postoupil OSPOD i obvodnímu státnímu zastupitelství, a to dne 27. 3. 2015³². Stalo se tak sice s odstupem od prvotního oznámení matky, nicméně s ohledem na to, že matkou tvrzená jízda proběhla již před mnoha lety a že případné opakování jízdy již nebylo ani možné³³, se nedomnívám, že se OSPOD dopustil výrazného pochybení, jestliže se na orgány činné v trestním řízení neobrátil ihned.

Pokud jde o jízdu na čtyřkolce, věc byla rovněž projednávána Policií ČR s tím, že se otec nedopustil žádného trestného činu. Jde-li o činnost OSPOD, dle dokumentace se úřad obrátil se žádostí o konzultaci na Policii ČR³⁴. Vedoucí dopravního inspektorátu **OSPOD sdělil, že i pokud by proběhlo vyšetřování, pravděpodobně se nebude jednat o trestný čin, neboť na matkou popisované jednání pravděpodobně nebude dopadat zákon o provozu na pozemních komunikacích**³⁵.

Shrnu-li námitky matky týkající se jak jízdy na čtyřkolkách, tak jízdy na nákladní lanovce a darování airsoftových pistolí, OSPOD je s otcem vždy projednal a vždy kontaktoval orgány činné v trestním řízení, čímž dostal své povinnosti stanovené zákonem o sociálně-právní ochraně dětí³⁶.

Pokud jde o další námitky matky týkající se nevhodného způsobu chování otce (sdělování informací z minulosti), OSPOD je s otcem taktéž projednal a upozornil ho, že by bylo vhodné, aby se podobného jednání vyvaroval.

Jde-li o poučování rodičů, kladně hodnotím záznam ze dne 28. 4. 2014, ve kterém sociální pracovnice Pavla Vacková, DiS., doporučila rodičům vyvarovat se vzájemného osočování před dětmi. Sociální pracovnice zároveň zcela správně upozornila rodiče na to, že úkolem OSPOD není suplovat komunikaci mezi rodiči a řešit konkrétní situace – například umístění jízdního kola.

C.3.2 K námitce matky, že OSPOD si nežadá a nebere v potaz zprávy odborníků

Ani v tomto ohledu nemohu dát stěžovatelce za pravdu. **Nahlédnu-li do zpráv odborníků, mnohé z nich jsou pouze smutným svědectvím toho, jak se na dětech odráží konflikt rodičů.**

OSPOD si v období cca dvou let zpětně velice intenzivně žádá zprávy jak ze školy, tak od psychologičky PhDr. K., ke které děti docházejí, a z pedagogicko-psychologické poradny. Zprávy odborníků si OSPOD průběžně žádal během celého několikaletého období.

³² Matka požádala OSPOD o řešení převážení dětí na lanovce dne 31. 7. 2014.

³³ z důvodu uzavření lanovky

³⁴ žádost ze dne 5. 5. 2015

³⁵ zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ viz ustanovení § 51 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochrana dětí

Jde-li o matkou namítané nevyžádání si zpráv poté, co upozorňovala v květnu a červnu 2013 na zhoršené chování F., **nemohu stěžovatelce přisvědčit.**

Dne 21. 6. 2013 sociální pracovnice přislíbila vyžádání zprávy od PhDr. P., což učinila dne **26. 6. 2013**. To, že PhDr. P. na výzvu nereagovala, nelze klást úřadu za vinu. OSPOD si zprávu opětovně vyžádal na podzim 2013.

Zprávy ze školy a od ošetřující lékařky si OSPOD vyžádal dne 29. 10. 2013. S ohledem na to, že v mezidobí došlo ke změně sociální pracovnice, úřad byl podrobně o situaci informován jak matkou, tak otcem dětí a nebyly tu další závažné skutečnosti, si nemyslím, že by si OSPOD vyžádal zprávy v nepřiměřeném časovém odstupu.

OSPOD musí ke zprávám odborníků přihlížet, není však jeho povinností se jimi bezvýhradně řídit a přizpůsobovat jim plně sociální práci s rodinou. To platí zejména tehdy, pokud odborník nepracuje s celou rodinou, a nedisponuje tak úplnými informacemi o rodinné situaci. OSPOD vždy musí vyhodnocovat situaci komplexně, s přihlédnutím ke všem okolnostem případu.

Komplexní informace o rodině stěžovatelky neměl žádný z odborníků, neboť nikdo z nich nepracoval systematicky s celou rodinou.

V této souvislosti pro úplnost podotýkám, že velkou vypovídací hodnotu by měly **aktuální** znalecké posudky, které však dosud nebyly vypracovány (v dané věci byly vypracovány znalecké posudky pouze jedenkrát, na počátku sporu)³⁷.

Nadto pro úplnost dodávám, že v celé mnohasetstránkové dokumentaci jsem nenašla situaci, kdy by OSPOD jednal v přímém rozporu s doporučením odborníků.

C.3.3 K námitce matky, že OSPOD v roce 2012 nedůvodně doporučil otci podat návrh na úpravu styku

Ještě než přistoupím k samotnému hodnocení postupu OSPOD v tomto bodě, dovoluji si krátce nastínit důležité události, které nastaly před návštěvou otce na OSPOD dne 12. 11. 2012.

V říjnu 2009 dle vyjádření matky F. při hře s kamarádem udeřil cizí chlapec kamenem do hlavy. Otec zranění řešil obkladem, matka vzala syna k lékaři následující den. Následně došlo ke konfliktu rodičů ohledně styku s dítětem pro další období, velmi konfliktní situace nastala při předávání mladšího syna A., u předávání došlo k fyzickým atakům, zasahovala Policie České republiky. Otec se domáhal také toho, aby mohl pečovat o F., matka mu to neumožnila s odkazem na to, že při péči o syna nerespektuje doporučení lékařů. Následně matka podala soudu návrh na vydání předběžného opatření. Soud návrhu matky vyhověl a prostřednictvím předběžného opatření zakázal otci kontakt se synem do konce ledna 2010.

³⁷ podle mých informací

Po vyhrocených konfliktech rodičů došlo v roce 2010 k částečnému zklidnění situace, a to díky tomu, že otec ustoupil od požadavku na stanovení styku se syny, souhlasil s tím, že styk nebude soudně upraven a bude ponechán na dohodě rodičů.

Dne 12. 11. 2012 se otec dostavil na OSPOD, uvedl, že by se chtěl více vídat se syny, po OPSOD žádal radu, jak postupovat. Sociální pracovnice otci doporučila, aby podal návrh soudu na určení styku, pokud není možná mimosoudní dohoda.

Dne 14. 4. 2013 rodiče uzavřeli dohodu na OSPOD ohledně styků otce s dětmi.

Matka namítá, že OSPOD dne 12. 11. 2012 potupoval v rozporu se zájmy dětí, doporučil-li otci kontakt se syny rozšířit.

OSPOD má povinnost vždy jednat v nejlepším zájmu dětí.³⁸ Platí premisa, že v zájmu dítěte je udržovat kontakt s oběma rodiči s tím, že tento může být vyloučen nebo omezen pouze v závažných a odůvodněných případech.³⁹ **O vyloučení či omezení kontaktu dítěte s rodičem může závazně rozhodnout pouze soud.**

Sociální pracovnice dne 12. 11. 2012 poskytla otci standardní sociálně-právní poradenství. S ohledem na námítky matky dodávám, že zásadní důvod, pro který by měl být styk otce se syny nadměru omezen, popř. zcela vyloučen, dán nebyl.⁴⁰

V této souvislosti si dovoluji zmínit úryvek z korespondence určené OSPOD. Matka v e-mailu dne 19. 8. 2013 napsala sociální pracovnici: „*Stanovení kontaktu 4x ročně je i podle mě sice málo (za normálních podmínek rozhodně), ale vzhledem k okolnostem razantně **dvojí výchovy a stresu** a problémům s tím spojeným je to asi dostačující. Relativní POHODA, KLID a malý kontakt, nebo STRES, psychické vydírání dětí, problémy ve škole a lámání dětí na stranu otce a častý kontakt?*“

Podotýkám, že vzájemné konflikty mezi rodiči, jejich vzájemná nevraživost, neschopnost předat si děti ke styku a nevyřešené záležitosti z minulosti by neměly být důvodem pro omezení kontaktu rodiče s dětmi. Pro děti a jejich zdárný vývoj je zásadní rodičovská kooperace. Vyloučení či omezení kontaktu rodiče s dítětem z důvodů, které leží na straně rodičů, nikoli dětí, je dočasným řešením, které děti do budoucna poškozuje. Děti potřebují pro svůj rozvoj kontakt s oběma rodiči, obzvláště tehdy, pokud mají k oběma rodičům silný citový vztah.

C.3.4 Neuspořádání případové konference

Matka žádala OSPOD o uspořádání případové konference, OSPOD jejímu přání nevyhověl.

³⁸ čl. 3 Úmluvy o právech dětí

³⁹ K vyloučení či omezení styku může dojít například v případě oprávněného podezření na sexuální zneužívání dětí, v případě týrání dítěte.

⁴⁰ s přihlédnutím k obsahu celé spisové dokumentace

Případová konference je optimální nástroj, jak nalézt způsob pomoci ohroženým dětem, aby ze sebe rodiče vydali to nejlepší, co v nich existuje, a dokázali to využít pro své dítě a pro zlepšení situace rodiny.⁴¹

Smyslem případové konference je za aktivní spolupráce rodičů, dítěte a odborníků komplexně vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny, pojmenovat cíl pomoci a vytvořit plán činností, jež dítěti⁴² a rodině pomohou cíle dosáhnout⁴³.

Případová konference mohla být dle mého názoru ku prospěchu věci, nicméně neopomenutelným případným limitujícím prvkem je skutečnost, že žádný odborník (psycholog, terapeut) nepracuje systematicky s celou rodinou.

Přesto jsem přesvědčena, že OSPOD měl případovou konferenci uspořádat, a to primárně nikoli proto, že uspořádání případové konference bylo přáním rodiče, nýbrž proto, že tato metoda mohla vést rodiče k tomu, **aby získali nadhled nad situací a snažili se aktivně najít shodu v zájmu dětí.**

S ohledem na e-mail matky ze dne 20. 5. 2014 si dovoluji doplnit, že účelem případové konference, jde-li o spory o výchovu dětí, zpravidla⁴⁴ **není řešit konkrétní komunikační problémy mezi rodiči (například umístění jízdního kola) či diskutovat o konkrétní podobě výchovy, nýbrž hovořit o tom, jak by rodiče měli dále postupovat, aby zvládli v budoucnu sami řešit současné obtíže, či hledat cesty k tomu, jak dosáhnout dohody na pravidlech výchovy.**

K e-mailu sociální pracovnice ze dne 19. 5. 2014 dodávám, že souhlasím s tím, že případová konference musí mít předem vytyčený cíl, nicméně se domnívám, že stanovit účel konference je úkolem OSPOD, nikoli úkolem rodiče.

C.3.5 K obsahu individuálního plánu ochrany dítěte

OSPOD je povinen zpracovat individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny.

Individuální plán ochrany dítěte musí vymezovat příčiny ohrožení dítěte, stanovit opatření k zajištění jeho ochrany, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny. K tomu by měl OSPOD stanovit časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci především s rodiči a odborníky,

⁴¹ Bechyňová Věra. Případové konference. Praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou. Praha, Portál 2012. ISBN 978-80-262-0181-6, s. 11.

⁴² Účast dítěte není vždy vhodná, závisí nejen na věku dítěte, ale mnoha přidružených faktorech (rozumová vyspělost, schopnost nadhledu apod.).

⁴³ Bechyňová Věra. Případové konference. Praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou. Praha, Portál 2012. ISBN 978-80-262-0181-6, s. 15.

⁴⁴ Zpravidla to tak bývá, samozřejmě existuje možnost výjimek s ohledem na variabilitu sociálně-právní ochrany dětí.

kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny (je-li to účelné)⁴⁵. **IPOD by se měl stát moderním nástrojem metodiky sociální práce a měl by mít určitou kvalitu; měl by být konkrétní, s měřitelnými výstupy, mít definovány dosažitelné cíle, být realistický a omezený časem.**⁴⁶

Matka uvedla k obsahu individuálního plánu ochrany dítěte celou řadu výtek. **Po pečlivém vyhodnocení obsahu individuálního plánu ochrany dětí stěžovatelce nemohu dát za pravdu.**

Úkolem sociální pracovnice je v individuálním plánu ochrany dítěte mimo jiné komplexně zhodnotit situaci dítěte a vytyčit kroky a opatření, jež mají dítěti pomoci překonat tíživé období.⁴⁷ Sociální pracovnice musí zhodnotit rodinnou situaci s přihlédnutím ke **všem okolnostem případu a k jeho dosavadnímu vývoji.**

Jde-li o matkou namítaný obsah dokumentu, nemám zásadních výtek. Stejně jako OSPOD, i já se domnívám, že hlavním důvodem ohrožení dětí je neutěšená rodinná situace (vleklý, dlouhotrvající rodičovský konflikt), nikoli to, že se F. a A. stýkají s otcem. Nedomnívám se, že by obsah individuálních plánů ochrany dětí byl v rozporu se zprávami zainteresovaných odborníků, jak tvrdí matka.

Se stěžovatelkou se ztotožňuji pouze v tom směru, že ji úřad měl informovat o skutečnosti, že vypracovává individuální plány ochrany dětí, a měl ji seznámit s jejich obsahem.

C.4 K výkonu kolizního opatrovnictví

Úkolem orgánu sociálně-právní ochrany dětí je v pozici kolizního opatrovníka poskytnout ochranu právům a nejlepším zájmům nezletilého dítěte, resp. pomoci soudu definovat a chránit nejlepší zájem dítěte⁴⁸, které samo náležitě svá práva a oprávněné zájmy chránit nemůže. Při výkonu opatrovnické funkce dochází často k tomu, že stanovisko opatrovníka je odlišné od procesního zájmu jednoho z rodičů. Rozdílné stanovisko kolizního opatrovníka ovšem nelze a priori považovat za nesprávný úřední postup.

Kolizní opatrovník je při výkonu kolizního opatrovnictví povinen soud informovat nejen o všech **podstatných** skutečnostech, jež by mohly mít vliv na rozhodování soudu o poměrech dítěte, měl by rovněž formulovat své návrhy, včetně návrhů zatímních. Kolizní opatrovník by tedy v první řadě měl zjistit a ujasnit

⁴⁵ Více lze nalézt v dopisu PhDr. Miloslava Macely č. j. 2012/98382-21 s názvem „*Informace k vybraným ustanovením zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/199 Sb., ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012*“. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf.

⁴⁶ Jeho obsah podrobně určuje ustanovení § 2 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

⁴⁷ zjednodušeně řečeno

⁴⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů. Metodický materiál. Praha: MPSV, Právo na dětství. Str. 10. ISBN: 978-80-7421-048-8.

si, co je v oprávněném zájmu nezletilého dítěte, a ten pak v řízení aktivně prosazovat a chránit.⁴⁹

C.4.1 Zjištění názoru dítěte

OSPOD jako kolizní opatrovník je povinen, je-li to objektivně možné, vyslechnout dítě, zjistit jeho názor a sdělit jej soudu. OSPOD takto musí učinit, ovšem s tou výhradou, že **doporučení jím dané soudu nemusí být totožné s přáním dítěte**. Pokud se OSPOD odchýlí od přání dítěte, je namístě, aby své stanovisko soudu řádně zdůvodnil a také srozumitelně sdělil dítěti⁵⁰, proč takto učinil.

OSPOD děti nevyslechl a jejich názor soudu nesdělil, čímž se jako kolizní opatrovník dopustil pochybení.

C.4.2 Další aspekty spjaté s postupem OSPOD jako kolizního opatrovníka⁵¹

OSPOD jako kolizní opatrovník musí vyhovět výzvě soudu k podání zpráv, objektivně soud informovat.

V případě dětí V. probíhala od roku 2006 celá řada soudních řízení, uskutečnilo se mnoho soudních jednání.

Sociální pracovnice se pravidelně osobně účastnily soudních jednání, z nichž si pořizovaly zápisy, které jsou založeny do spisu. Také kladně hodnotím, že si OSPOD žádal protokoly z jednání, které zakládal do dokumentace.

Mám-li zhodnotit, zda OSPOD podával zprávy soudu včas, dovoluji si tak učinit skrze přehledný výčet⁵².

Soud si žádal zprávy⁵³:

- 27. 10. 2009 – OSPOD soudu podal zprávu dne 9. 11. 2009, k obsahu nemám zásadních výhrad, uvítala bych zmínku ohledně názoru dětí;
- 4. 8. 2010 – OSPOD podal zprávu dne 31. 8. 2010, k obsahu nemám zásadních výhrad, uvítala bych opět zmínku ohledně názoru dětí;
- dne 3. 3. 2011 kolizní opatrovník souhlasil s dohodou rodičů, že styk se neupravuje – nemám výhrad;
- dne 3. 10. 2013 – OSPOD vyhověl až poté, co usnesení o ustanovení opatrovníka nabylo právní moci, zprávu soudu podal dne 25. 7. 2014, opět postrádám zmínku ohledně názoru dětí (pohovor s dětmi).

K včasnosti podávání zpráv soudu tedy nemám výhrady.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 1996/12 (N 127/70 SbNU 177), dostupné na <http://nalus.usoud.cz>

⁵⁰ s přihlédnutím k věku dítěte

⁵¹ Nevyjadřuji se k řízení, kde se jednalo o výši výživného.

⁵² Od poloviny roku 2009. Neuvádím ve výčtu písemnost soudu, kdy byl opatrovník vyzván, aby se vyjádřil k tomu, zda souhlasí se zpětvzetím návrhu otce ohledně změny styku.

⁵³ Vynechávám řízení ohledně výše výživného. V období od poloviny roku 2009 do prosince 2014.

Matka rovněž vytkla úřadu, že soudu nepředal zprávy odborníků. V e-mailu ze dne 25. 8. 2014 důrazně nabádá OSPOD: „*abyste o VEŠKERÝCH problémech informovala včas soud, a prosím, abyste soudu dodala aktuální zprávy za období roku 2013–2014. Pro přehlednost pak prosím, abyste soud informovala o VEŠKERÝCH zprávách odborníků nashromážděných za celkové období našich sporů o děti. O toto prosím z důvodu ustanovení nového pana soudce, který očividně nebyl informován o složitosti případu.*“

Jak jsem již zmínila, úřad musí informovat soud o všech **podstatných** skutečnostech, jež by mohly mít vliv na rozhodování soudu o poměrech dítěte, nikoli mu mechanicky přeposílat veškeré písemnosti. Sociální pracovnice **nemusí** vyhovět požadavku rodiče, aby soudu zasílala všechny písemnosti.

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Úřad městské části Praha 11 dopustil pochybení spočívajícího v tom, že:

- (1) nenařídil rodičům odbornou poradenskou pomoc ve správním řízení,
- (2) nezjistil názor dětí a nesdělil jej soudu,
- (3) rodině v roce 2009 nedoporučil kontakt na zařízení, která provádějí asistenci při předávání dětí,
- (4) neuspořádal případovou konferenci,
- (5) neinformoval stěžovatelku o zpracovávání individuálních plánů ochrany dětí.

Zároveň pokládám za vhodné zdůraznit, že ačkoli jsem v postupu OSPOD shledala pochybení specifikovaná výše, shodně s úřadem mám za to, že příčinou psychosomatických potíží dětí může být neutěšený konfliktní vztah mezi rodiči, vzájemné obviňování a neochota společně hledat kompromisy ve výchově. Dovoluji si proto apelovat na oba rodiče, aby se v zájmu dětí vyvarovali vzájemného osočování a aby se snažili hledat kompromisy. A. i F. ke zdárnému rozvoji potřebují pravidelný kontakt s oběma rodiči, mají zjevně rádi matku i otce.

Zprávu o šetření zasílám starostovi Ing. Jiřímu Štylerovi a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)